

Den militære Retsplejereform i Sverige.

Af Landsdommer AXEL PETERSEN.

Ved dansk Lov af 4. Oktober 1919, der traadte i Kraft d. 9. Januar 1920, ophævedes Krigsretterne i Danmark, og de militære Straffesager henvistes samtidig til Behandling og Paakendelse ved de ordinære borgerlige Domstole, medens der bibeholdtes en særlig militær Anklagemyndighed, for Højesteret repræsenteret af Generalauditoren og for Landsretterne og Underretterne af Auditorerne. Ordningen, der ikke passer for Krigstid, er ikke udtrykkelig begrænset til at gælde for Fredstid, og bortset fra en særlig Bestemmelse i Lovens § 43 om Krigsskibe paa Togt, der er fjærnede fra deres Station eller udenfor danske Farvande, savnes der hidtil ganske Regler, gældende for særlige Tilfælde, navnlig Krigstid og Mobilisering¹).

Ved norsk Lov af 6. Maj 1921, der traadte i Kraft d. 1. Januar 1923, og hvortil slutter sig Love af s. D. om Forandringer i den militære Straffelov af 22. Maj 1902 og om den militære Disciplinær- og Politimyndighed, bestemtes det, at militære Straffesager i Fredstid skulde overgaa til de borgerlige Domstole og — med visse uvæsentlige Afvigelser — behandles efter de for borgerlige Straffesager gældende Regler, navnlig ogsaa saaledes, at den borgerlige Paatalemyndighed træder i den tidligere militære Paatalemyndigheds Sted. For Krigstid opretholdes Bestemmelserne i

¹) Jfr. nærmere om Reformen og dens Forhistorie nærvær. Forf. i Nord. Tidsskr. for Strafferet 1921 S. 257—98.

Lov om Rettergangsmaaden i militære Straffesager af 29. Marts 1900 med senere Tillægslove.

Ved tysk Rigslov af 17. August 1920, der traadte i Kraft d. 1. Oktober s. A., blev ligeledes Krigsretterne ophævede og militære Straffesagers Behandling og Paakendelse henlagt til de borgerlige Domstole, for hvilke Sagerne ogsaa føres frem af den borgerlige Paatalemyndigheds Organer. For Krigstid og for Personer, der tilhører Rigsmarinen og er kommanderede til Tjeneste i Krigsskibe under Udrustning, bibeholdtes den tidligere Ordning, bl. a. efter den ved Forfatning af 5. December 1918 ændrede Militärstrafgerichtsordnung af 1898.

Ved østerrigsk Lov af 15. Juli 1920, der ligeledes traadte i Kraft fra d. 1. Oktober s. A. at regne, blev ogsaa i Østerrig de borgerlige Domstole i Fredstid kompetente i militære Straffesager og den borgerlige Straffeproces anvendelig paa disse.

Den vedkommende militære Befalingsmænd hidtil forbeholdte disciplinære Straffemyndighed er paa forskellig Vis opretholdt i de nævnte Lande¹).

Paa denne Baggrund er det, at man nu i Sverige paalæner at bryde med Fortiden og i Fredstid at overføre de militære Straffesager til de borgerlige Domstole. Bli-
ver Sverige saaledes ikke blandt de første Lande, der fører denne omtvistede Reform ud i Livet, er det, saavidt mig bekendt, det første Land, i hvilket Spørgsmaalet blev officielt stillet under Debat, idet det af Rigsdagen allerede rejstes i 1901 og gjordes til Genstand for en indgaaende Drøftelse af den i nævnte Aar nedsatte Komité til Fremsættelse af Forslag vedrørende Krigslovgivningen²). Og er der noget Land, i hvilket man ikke til Fordel for Reformens Gennemførelse kan paaberaabe sig, at den hidtilværende Ord-

¹) Jfr. l. c. S. 271—72 og den nedennævnte svenske Kommissionsbetænkning S. 121—51.

²) Denne Kommissions, i 1905 afgivne Betænkning og Forslag har desværre ikke været nærvær. Forf. tilgængelig.

ning er forældet og ubrugbar, da er det tilvisse Sverige, hvis samtidig med den gældende Straffelov for Krigsmagten udfærdigede Lov om Krigsdomstole og om Rettergangen ved disse af 23. Oktober 1914¹⁾ afgiver Rammen for en Organisation, der skulde synes fuldt ud forsvarlig, og hvis Afskaffelse i første Række maa anses for motiveret ved Ønsket om at borttage en af de Skranker, der i det almindelige Omdømme skiller Militærpersoner ud fra Landets andre Borgere som en særlig Klasse eller, om man vil, Kaste.

Efter Loven af 1914 er Instansfølgen i Fredstid: 1) Krigsret (Regimentskrigsretter ved Hæren, Stationskrigsretter ved hver af Flaadens Stationer og særskilte Krigsretter), 2) Krigshovretten og 3) Högsta domstolen, i Krigstid: 1) Feltkrigsret, 2) Overkrigsret og 3) Högsta domstolen. Krigsretterne bestaar af en Krigsdommer (der sædvanlig er en af de fast ansatte Underretsdommere) som Formand, to militære Medlemmer og en Auditor; Krigshovretten er en ved Svea hovrätt dannet særlig Afdeling, der bestaar af en af denne Rets Afdelingsformænd som Formand, et andet Medlem af Hovretten, en Krigshovretsraad og to militære Medlemmer, som Regel en Oberst og en Kommandør; i Högsta domstolen tiltrædes Retten i militære Straffesager af to Militærpersoner, nemlig en General og en Admiral. Feltkrigsretten sammensættes af tre militære og et civilt Medlem, der som Regel er en Krigsdommer eller en Auditor, og Overkrigsretten bestaar af en General eller Admiral som Formand, to Overauditører og to Officerer (Oberster eller Kommandører). Med Hensyn til Afstemningen i Krigsret gælder de sædvanlige Regler i R. B. 23. Kap. § 3, men iøvrigt vil det ses, at de civile Medlemmer i de militære Retter i Fredstid er i lige Tal med de militære eller i Majoritet, i Krigstid (bortset fra Högsta dom-

¹⁾ En udmærket brugbar kommenteret Udgave af disse Love m. v. foreligger i *Svedelius & af Geijerstam: Strafflag för krigsmakten och Lag om krigsdomstolar och rätttegången därstädes den 23. Oktober 1914.* (Stockholm 1921).

stolen) i Minoritet. — Anklager ved militær Underret er Krigsfiskalen, ved Krigsoverdomstol Overkrigsfiskalen.

Naar Spørgsmaalet om at forlade Ordningen af 1914 nu er blevet aktuelt, er Grunden hertil, at en d. 31. August 1920 nedsat Kommission, der havde til Opgave at undersøge, hvorvidt Krigsdomstolene kunde afskaffes i Fredstid, og at fremkomme med de af denne Undersøgelse foranledigede Lovforslag, under 17. Oktober 1922 har afgivet og offentliggjort sin Betænkning. Denne udgør med Bilag et Værk paa 224 Sider og indeholder et af 53 §§ bestaaende Forslag til Lov om Behandlingen af militære Straffesager og Undersøgelsessager i Fredstid tilligemed en Række andre Forslag, der slutter sig hertil eller foranlediges af hint, og endvidere indeholder Betænkningen udførlige almindelige og specielle Motiver til de af Kommissionens Flertal — deriblandt Formanden, Borgmester *Johan Bååth* — afgivne Forslag og et nærmere motiveret Separatvotum af Kommissionens militære Medlem Oberst *John Nauckhoff*¹⁾. Kommissionen har i December 1920 besøgt Kjøbenhavn, hvor den har søgt Oplysning om den i Begyndelsen af samme Aar i Danmark i Kraft traadte Nyordning og om de hidtil indvundne Erfaringer om dennes Brugbarhed.

Betænkningen frembyder den største Interesse, ogsaa for dem, der ikke længere er direkte interesserede i det her omhandlede Reformkravs Gennemførelse, idet navnlig Hovedforslagets Motiver og det afgivne Separatvotum indeholder, dels en fyldig Redegørelse for de Betragtninger, der taler for og imod de militære Straffesagers Overgang til de borgerlige Domstole, dels en Række — ogsaa for Jurister udenfor Sverige — paaagtelsesværdige Bemærkninger om det nye Systems Tilpasning til Retsorganisationen iøvrigt. I førstnævnte Henseende genfinder man naturligvis de andet-

¹⁾ Betänkande och förslag avgivna av den av kungl. Maj:t den 31. augusti 1920 tillsatta kommitté för verkställande av utredning, huruvida krigsdomstolarna i fredstid kunna avskaffas. (Stockholm 1922). [I det følgende citeret som: Sv. Betænkn.]

steds fra kendte Argumenter for Bibeholdelsen af særlige Domstole for Behandlingen af militære Straffesager og ikke mindst en indgaaende Tilbagevisning af disse Argumenter, men særlig Interesse knytter der sig til Redegørelsen for, hvorvidt der i de borgerlige Domstole bør optages Militærpersoner som Meddommere, et Spørgsmaal, der for Danmarks Vedkommende endnu har en vis Aktualitet paa Grund af den i Lov 4. Oktober 1919 § 6 2det Stk., jfr. Anordning af 23. December s. A., indeholdte, men hidtil ikke benyttede Bestemmelse om, at Retten i Straffesager, hvori teknisk eller anden saadan særlig Fagkundskab skønnes at være af Betydning, kan tilkalde to fagkyndige Meddommere¹⁾. I Lighed med de ovennævnte norske og tyske Love giver det svenske Forslag ikke Hjemmel til at tilkalde Militærpersoner som Medlemmer af Retten, selv hvor denne selv maatte finde det ønskeligt, idet det i alle Tilfælde anses for tilstrækkeligt, at saadanne Sagkyndige kan indkaldes for Domstolen til Afhøring. Hovedargumentet for dette Standpunkt er, at de Udtalelser, der fremkommer fra de Sagkyndiges Side, principielt bør fremsættes under Domsforhandlingen i Nærværelse af Parterne, saå at disse kan faa Lejlighed til at imødegaa dem og svare paa dem, hvilket de afskæres fra, naar saadanne Udtalelser, der kan være af Betydning for Afgørelsen, først afgives under Voteringen, naar Domsforhandlingen er afsluttet²⁾. Det modsatte Standpunkt finder sit Udtryk i Oberst *Nauckhoff's* Separat-Votum, og til Støtte herfor fremhæves det som en væsentlig Fordel, at Ledelsen af Sagsforhandlingerne og Domstolens betydningsfulde

¹⁾ Herved bør iøvrigt fremhæves, at den danske militære Retsplejekommission af 1918 i sine Bemærkninger til den tilsvarende Bestemmelse i Kommissionsudkastet (§ 5. 2det Stk.) udtaler, at »medens der naturligvis intet er til Hinder for i de i Paragraffens 2. Stk. omtalte Sager at lade særlig militær-teknisk Fagkundskab repræsentere i Retten, har man ved de i Bestemmelsen valgte Udtryk villet pointere, at rent militære Synspunkter ikke skal hjemle en særlig sammensætning af Retten«.

²⁾ Se Sv. Betænkn. S. 74.

Ret til at stille Spørgsmaal udøves under Samraad med militære Meddommere, hvis specielle Sagkundskab er en Borgen for, at Oplysninger af Betydning ikke forbliver upaaagtede under Domsforhandlingen¹⁾. Som det vil ses, er man her inde paa Betragtninger, der i større eller mindre Grad finder Anvendelse i alle Tilfælde, i hvilke der er Spørgsmaal om at optage fagkyndige Lægmænd som Bestanddel af Domstolen, altsaa f. Ex. i Søsager, Handelssager, Sager om tekniske Forhold o. s. v., og for militære Sagers Vedkommende kommer det da an paa, om Domstolen, naar den alene beklædes af juridiske Fagdommere, kan forudsættes at faa alle de Momenter belyste, der kan være af Betydning for Domsafgørelsen, eller dog faar fornøden Anledning til eller Anvisning paa at forskaffe sig saadanne Oplysninger ved Afhøring af sagkyndige Vidner og paa anden Maade. Faren for, at det paa dette Punkt skulde glippe, søges imidlertid afværget ved, at Anklagemyndighedens Repræsentant under Domsforhandlingen og dens Forberedelse er en med militære Forhold og Synspunkter fuldt ud fortrolig Person, og med Føje har derfor det foreliggende svenske Lovudkast — i Lighed med den danske militære Retsplejelov — opretholdt en særlig militær Anklagemyndighed, der for Retten repræsenteres af Auditøren. Efter Udkastet er Anklagemyndigheden, ligesom efter dansk Ret, vedkommende militære Befalingsmand, der paa dette Omraade henvises til at raadføre sig med Auditøren, medens denne sidste selvstændig fører Sagen for Underretten i Henhold til Tiltalebeslutningen, medens vel den sædvanlige Anklager ved Hovretten, Advokatfiskalen, efter Kommissionens Forslag vil have at udføre Sagerne for denne Ret.

Det i flere Henseender ejendommelige Forhold mellem Befalingsmyndighed og Auditor synes i det svenske Udkast at være reguleret paa en i alt væsentligt særdeles heldig Maade. Efter den danske militære Retsplejelovs § 12 histaaes Rettergangschefen ved Udøvelsen af hans Paatalemyndighed

¹⁾ l. c. S. 196—97.

af Auditøren, hvorhos det bestemmes, at denne har at gøre Indberetning til Generalauditøren, saafremt der opstaar Meningsforskel mellem Rettergangschefen og Auditøren angaaende sidstnævntes Virksomhed ved Paatalemyndighedens Udøvelse, og efter samme Lovs § 13 er Auditørerne »selvstændige Embedsmænd, der staar udenfor den militære Rækkefølge«. I det svenske Udkast til Rettergangslov § 10 hedder det mere bestemt, at Auditøren er en civil Embedsmand, som staar udenfor den militære Rangfølge, og i Udkastets § 13, mom. 2, hvorefter Befalingsmanden efter Tilendebringelsen af den af ham foretagne Undersøgelse skal indhente Auditørens Erklæring, forinden han fatter Bestumning om, hvorvidt Sagen — hvis den skal forfølges videre — skal afgøres ved Paalæggelse af disciplinær Straf eller henvises til Retten, i § 38, hvorefter Befalingsmanden skal indhente Auditørens Erklæring, forinden han træffer Bestemmelse om Fængsling, og i § 50, hvorefter han ligeledes skal indhente Auditørens Erklæring angaaende Anlæggelse af Erstatningssøgsmaal ved Retten for bortkomne eller beskadigede Udrustningsgenstande eller Materiel, hedder det enslydende: »Godkänner icke befälhavaren auditörens yttrande, äger denne anteckna det till protokollet. Har sådan anteckning icke skett, vare auditören jämte befälhavaren för beslutet ansvarig¹⁾. Disse Bestemmelser i Forbindelse med den Instruktion for Auditörer (og Vice-Auditörer), hvortil Kommissionen af 1920 ligeledes har givet Udkast²⁾, indeholder saa bestemte og udtømmende Regler for Auditørernes Pligter og Ansvar og for Kompetenceforholdet mellem dem og Befalingsmyndigheden, at der herved er skabt et solidt Grundlag for Hævdelsen af Auditørens Stilling som et selvstændigt Led indenfor den militære Retsordning.

¹⁾ Jfr. iøvrigt hermed Strafflag för krigsmakten § 203, smh. med militär bestraffningsförordning af 17. December 1915 § 9 og det af Kommissionen af 1920 udarbejdede Udkast til Ændringer i Forordningen § 9 (Sv. Betænkn. S. 33).

²⁾ Sv. Betænkn. S. 26—31, jfr. Instruktion för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler af 19. Juni 1919 §§ 19 flg.

Iøvrigt staar Auditorerne under Justitiekansleren og er pligtige at efterkomme dennes paa Embedsvegne givne Ordre, medens det ogsaa i Fremtiden vil være Rigsdagens Militieombudsmand¹⁾ (og ikke Justitieombudsmanden), der vil have at udøve Tilsynet med Auditorernes Embedsvirksomhed, uanset at denne efter Udkastet vil blive en væsentlig anden end hidtil. Det synes iøvrigt paafaldende, at det Synspunkt, der efter det ovenfor anførte i særlig Grad gør en militær Sagkyndigs Medvirkning under Rettergangen ønskelig, ikke efter Udkastet er sket Fyldest for Hovretternes Vedkommende, idet Kommissionen ved disse Retter — der ligesaa lidt som Underretterne og fremtidig Högsta domstolen vil faa noget militært Medlem — har lagt Anklagen i den sædvanlige Anklagers, Advokatfiskalens, Haand²⁾, i hvilken Henseende der foreligger en betydningsfuld Afvigelse fra den danske Ordning, efter hvilken Auditorer fører Sagerne ogsaa for Landsretterne, medens Generalauditoren overtager Anklagerens Hverv for Højesteret. Det ses ikke rettere, end at den danske Ordning paa dette Punkt er at foretrække, hvis man da ikke kan sikre sig, at Advokatfiskalen med sine øvrige Kvalifikationer forener den, at være Expert i militære Forhold. — Uden nærmere Motivering henføres ved Udkastets § 1 mom. 2 Nr. 2 Straffesager mod Auditorer for Fejl eller Forsømmelser i Udførelsen af de dem efter Lovudkastet paahvilende Embedsforretninger under militære Straffesager; dette er forsaavidt i Overensstemmelse med gældende Ret, men det kan dog vistnok omtvistes, om det under den foreslaede Nyordning, der gør Auditorerne til selvstændige civile Embedsmænd udenfor den militære Rangfølge, ikke vilde være mere konsekvent — helt eller delvis — at behandle Sager mod Auditorer for Embedsforseelser som borgerlige Straffesager, noget, som dog næppe

¹⁾ Jfr. Instruktionen for denne af 14. Maj 1915, smh. med det af Kommissionen af 1920 udarbejdede Forslag til Ændringer i denne Instruktion (Sv. Betænkn. S. 44—45).

²⁾ Jfr. herimod ogsaa *Nauckhoff* i Sv. Betænkn. S. 209.

vilde komme til at faa nogen p r a k t i s k Betydning, navnlig da Sagen efter Udkastets § 9 skal paadømmes umiddelbart af Hovretten.

Bevisførelsen og Proceduren for de borgerlige Domstole vil i det hele og store komme til at foregaa efter de almindelige, for borgerlige Straffesager gældende Regler, og der er kun Anledning til at fremhæve den særlige Bevisregel i Udkastets § 24, hvorefter Befalingsmænd, der i en tjenstlig Rapport har anmeldt en af deres Underordnede for en Forbrydelse, uden Hensyn hertil maa afhøres som Vidner angaaende Rapportens Rigtighed, forsaavidt der ikke er Spørgsmaal om Forurettelser mod vedkommende Befalingsmands egen Person, en Bestemmelse, der naturligvis kun kan finde Plads i et Processystem, i hvilket Bevisbedømmelsen ikke er fuldstændig fri. Men har Kommissionen saaledes med Hensyn til Domsforhandlingen kunnet henholde sig til de almindelige Regler, har den ikke kunnet undlade at komme nærmere ind paa den forudgaaende Behandling, Forberedelsen til Domsforhandlingen. Her er vi imidlertid inde paa et Omraade, hvor Sverige i væsentlig Grad adskiller sig fra de Lande, i hvilke militære Straffesager allerede er overførte til de borgerlige Domstole, idet disse Lande forud har organiseret deres Straffeproces paa Grundlag af de moderne Grundsætninger for samme, medens det svenske System, som der ikke synes at være Tilbøjelighed til at forlade, søger Garantierne for og Kontrollen med Forundersøgelsens rette Gennemførelse andetsteds¹⁾. Den forberedende Undersøgelse er helt og holdent overladt til administrative Organer, der ligeledes har at tage Bestemmelse om Anvendelsen af de

¹⁾ Jfr. fra den nyeste Tid *Åke Hassler: Förberedande undersökning i brottmål (Överläggningsämne vid det 12. nordiska juristmötet, Kristiania 1922)*, især S. 62—65, samt *Nils Stjernberg* i *Nord. Tidsskr. for Strafferet* 1922 S. 246 flg. Den sidstnævnte Forfatter fremhæver særlig Betydningen af Justitieombudsmannainstitutionen, og hvad der siges om denne gælder formentlig ogsaa om Militieombudsmannainstitutionen.

straffeprocessuelle Tvangsmidler, saasom Fængsling og Varetagtsarrest. Striden mellem de to, i Principet saa forskellige Ordninger skal ikke paa dette Sted paany tages op, hvorfor der kun kan blive Spørgsmaal om i store Træk at referere den af Kommissionen af 1920 foreslaaede Ordning, hvis nærmere Udformning dog næppe har været upaavirket af de moderne Processystemers Forundersøgelse¹⁾.

Naar vedkommende Befalingsmand har modtaget Anmeldelse om eller iøvrigt er kommet til Kundskab om en Forbrydelse eller Forseelse, der kan give Anledning til militær Strafforfølgning, paahviler det efter Udkastets § 13 ham at foretage eller ved Stedfortræder lade foretage en Undersøgelse og at afholde Forhør. Ved dette bør, saavidt muligt, en af den sigtedes Overordnede eller en af de med ham lige stillede være tilstede, og der skal gives den sigtede samt efter Omstændighederne Klageren Lejlighed til at udtale sig. Bliver der efter denne Undersøgelses Afslutning Spørgsmaal om at forfølge Sagen videre, træffer Befalingsmanden, efterat have indhentet Auditørens Erklæring desangaaende²⁾, Beslutning om, hvorvidt Sagen skal afgøres med en disciplinær Straf eller den bør henvises til Rettergang. I sidste Fald overgives Sagen, hvis Tiltalte er fængslet, ufortøvet til Domstolen og ellers til den offentlige Anklager (Auditoren) eller til Klageren til videre Foranstaltning. Saafremt Sagen ikke ved det forud afholdte Forhør er blevet fuldstændig oplyst, paahviler det efter § 17 Anklageren (Auditoren), forinden Sagen foretages ved Retten, gennem en »indgaaende Undersøgelse« at forberede Sagen saaledes, at der saavidt muligt ved dens første Foretagelse i Retten foreligger fuldstændig Oplysning og Bevis. Ved denne Undersøgelse, der skal foregaa i Nærværelse af to Retsvidner, af hvilke Tiltalte har Ret til at udpege det ene, føres en Protokol, hvori der bl. a. skal optages Henvi-
 sning til de

¹⁾ Sml. herved nogle Bemærkninger af *Nauckhoff* i Sv. Betænkn. S. 204—5.

²⁾ Jfr. foran S. 124.

i Betragtning kommende Lovbestemmelser, reglementariske Forskrifter, Instruktioner og Ordre. Saavidt fornødent gøres, skal Vidner og Sagkyndige ved Anklagerens Foranstaltning indkaldes til Afhøring ved det første Retsmøde, medens Retten iøvrigt i Henhold til § 16, naar dertil findes Anledning, skal udstrække sin Undersøgelse til andre militære Forbrydelser, hvori Tiltalte viser sig at have gjort sig skyldig, eller til Personer, der sigtes for Meddelagtighed i den Forbrydelse, der er Tiltalens Genstand, alt uden Hensyn til, om Anklagen for saadan anden Forbrydelse eller Meddelagtighed ikke af Befalingsmanden er indbragt for Retten paa sædvanlig Maade, dog at vedkommende Befalingsmand, hvis den Tiltalte hører til Krigsmagten, skal have fornøden Underretning om den videregaaende Undersøgelse. Tiltalte har altid Ret til selv at skaffe sig en Forsvarer for Retten og kan, naar han er belagt med Varetægtsarrest, og ellers, naar han tiltales for et Forhold, der kan medføre Straf af Strafarbejde eller Tab af Embede eller Bestilling, forlange at faa beskikket en Forsvarer til at bistaa ham under Retssagens Forberedelse og Domsforhandlingen for den Tid, han holdes i Varetægtsarrest eller er under Tiltale for Forbrydelser som de ovennævnte. Iøvrigt skal de almindelige i Lov 19. Juni 1919 indeholdte Regler om Beskikkelse af Forsvarer for fængslede Tiltalte være gældende i militære Straffesager.

Hovretterne er i Almindelighed anden Instans, i visse Sager første Instans, og kan gennem vedkommende militære Befalingsmand eller Landshøvding indfordre Forklaringer af dem, som efter Rettens Formening bør afhøres; noget tilsvarende gælder ogsaa for Högsta domstolen.

Som foran anført, er det i Principet ikke Domstolene, men de administrative Myndigheder, der har med Sagen at gøre, der træffer Bestemmelse om de processuelle Tvangsmidler, navnlig Anvendelsen af Varetægtsfængsel. Lovudkastets §§ 36 flg. henviser med Hensyn hertil til de almindelige Regler og giver visse særlige Regler om Befalingsmænds

Beføjelse til at fatte Beslutning, dels om Fængsling (häkting), dels om Varetægtsarrest (förvarsarrest), der er at betragte nærmest som en foreløbig Sikringsforanstaltning. Paa disse Bestemmelser vil der ikke være Anledning til paa dette Sted at komme ind, medens det fra et almindeligt Synspunkt vil være af Interesse at kaste et Blik paa den ogsaa i Sverige anerkendte og ved Kommissionsudkastet opretholdte disciplinære Straffemyndighed.

De saakaldte disciplinmål omhandles i Strafflag för krigsmakten Kap. 16—20 (§§ 184—209)¹⁾, jfr. militär bestraffningsförordning af 17. December 1915 §§ 1—9 og de af Kommissionen af 1920 til denne Forordnings §§ 1 og 9 foreslaaede Ændringer²⁾. Indehaverne af den fulde Straffemyndighed opregnes i Strafflag för krigsmakten § 191, medens § 194 afgiver Hjemmel for en begrænset Straffemyndighed for Befalingsmænd af lavere Grad over deres Underordnede. Fremgangsmaaden ved Afholdelsen af det foreløbige Forhør til nærmere Oplysning i Sagen er den samme, hvad enten Sagen afsluttes med Ikendelse af en disciplinær Straf eller den henvises til Retten, jfr. ovenfor, men de Bestemmelser, der i denne Forbindelse har særlig Interesse, er Strafflag för krigsmakten § 207, hvorefter en ikendt disciplinær Straf straks skal fuldbyrdes, medmindre den, hvem Straffen er paalagt, holdes fængslet for en anden Forbrydelse, der er Genstand for Forfølgning ved Retten, samt § 209 om Klage i Anledning af den disciplinært afgjorte Sag. Den paagældende Person, hvem Straffen er overgaaet, kan inden en nærmere angiven Frist efter Straffens Udtaaelse indgive b e s v ä r til vedkommende O v e r d o m s t o l (i Fredstid nu: Krigshovretten, efter Forslaget: vedkom-

¹⁾ De af Kommissionen af 1920 gjorte Forslag til Ændringer i disse Bestemmelser (Sv. Betænkn. S. 22—25) er i alt væsentligt kun formelle og tilsigter blot at tilvejebringe Overensstemmelse med Retsplejeforslaget. — Om Tilrettevisninger, jfr. Strafflag för krigsmakten § 210.

²⁾ Sv. Betænkn. S. 32—33.

mende Hovret); uden at saadan Klage skal være til Hinder for Fuldbyrdelsen af den paalagte Straf, skal da Retten efter at have hørt Advokatfiskalen (nu: Overkrigsfiskalen) udtale sig, »om och i vad mån det undergångna straffet bör räknas klaganden til last, ävensom angående befälhavarens förhållande«. Anses Straffen uforskyldt, skal den ikke oplages i Udskriften af Strafferegistret eller Straffejournalen, ligesom Forholdet kan give Anledning til Skridt overfor den Befalingsmand, der har ikendt Straffen.

Helt anderledes stiller Forholdet sig f. Ex. efter dansk Ret, idet den, hvem arbitrær Straf er paalagt, efter den danske militære Rettergangslovs § 61 som almindelig Regel kan standse Straffens Fuldbyrdelse ved at fordre Sagen afgjort ved Dom, d. v. s. forlange, at Spørgsmaalet om hans Strafskyld eller om Straffens Størrelse skal indbringes ved Retten i første Instans, der da ganske frit træffer sin Afgørelse om, hvorvidt nogen Straf er forskyldt og eventuelt, hvilken Straf, der skal ikendes den paagældende. En i Sverige idomt arbitrær (disciplinær) Straf har saaledes Virkning som en Underrettsdom, hvis Appel ikke har opsættende Virkning, og i denne Henseende ses der ikke ved Kommissionsforslaget at være tilsigtet nogen Forandring. I militære Forhold gælder det mere end andetsteds, at en hurtig Afgørelse er af den største Betydning for Disciplinens Opretholdelse, men iøvrigt maa den svenske Ordning paa dette Omraade ses som Led i en historisk Udvikling, som kun svenske vil have Forudsætningerne for at udrede og bedømme.

Kun endnu et Punkt vil der være Anledning til at berøre paa dette Sted, nemlig Kommissionsudkastets Afsnit om *undersökningsärenden* (§§ 45—51), der handler om Fremgangsmaaden i Sager angaaende Hær og Flaade tilhørende Udrustningsgenstande og Materiel, der er beskadigede eller bortkomne, de s. k. *persedelmå*¹⁾. Undersøgelsen i disse Sager henlægges til en *undersök-*

¹⁾ Jfr. herved Motiverne i Sv. Betænkn. S. 85—91 og 116—17, sml. *Nauckhoff* smstds. S. 206—8.

n i n g s n ä m n d, bestaaende af en Auditor som Formand og to militære Medlemmer af Kaptajns Grad. Et dertil af vedkommende Befalingsmand beskikket k r o n o o m b u d skal varetage Kronens (Statskassens) Interesser og kan nedlægge Erstatningspaastand over Personer, der hører under Straffeloven for Krigsmagten, og Nævnet træffer da efter anstillet Undersøgelse Afgørelse om Erstatningen. Den til Erstatning dømte kan erklære sig utilfreds med Afgørelsen, men har han inden en fastsat Frist ikke gjort dette, kan Nævnets Kendelse fuldbyrdes som om den var en retskraftig Domsafgørelse. Sagen kan, enten naar Befalingsmyndigheden eller den til Erstatning dømte er utilfreds med Nævnets Kendelse, af førstnævnte, hvem det paahviler at indhente Auditorens Erklæring desangaaende, indbringes for Retten, der da har at behandle Sagen efter Regler, svarende til de for militære Straffesager gældende. Auditoren bliver altsaa under Retssagen Anklagemyndighedens Repræsentant, og det selv om han som Medlem af Undersøgelsesnævnet har voteret for Frifindelse og som Befalingsmyndighedens Raadgiver har erklæret sig imod Anlæggelsen af Erstatningssøgmaalet. Rejses der Straffesag mod den paagældende for Handlinger eller Undladelser, der kan medføre Erstatningspligt, skal Spørgsmaalet om denne sidste undergives Rettens Afgørelse i Forbindelse med Spørgsmaalet om Straf, men det synes efter Forslaget ikke at være udelukket, at en Erstatning kan inddrives i Henhold til Kendelse af et Undersøgelsesnævn, uanset at Nævnets Kendelse kan omstødes af Domstolen.

De saaledes foreslaaede Regler om en foreløbig Behandling af disse Sager ved et Undersøgelsesnævn og de heraf be-
 lignede særlige Regler om p e r s e d e l m å l staar, saavidt ses, i Forbindelse med, at disse Sagers Henlæggelse umiddelbart til Domstolene befrygtes at ville forøge disses Arbejdsstof mere end ønskeligt, men det fremgaar dog ikke af Motiverne, at der skulde være uovervindelige Vanskeligheder ved ad rent administrativ Vej og uden Anvendelse af retlige

Former at konstatere forefundne Mangler og paa Grundlag af det herigennem oplyste anlægge almindeligt (Straf- og) Erstatningssøgsmaal mod de paagældende, der mulig maatte bære Ansaret for Manglerne. — I Norge og Danmark har Sager som disse næppe forvoldt processuelle Vanskeligheder. — —

Der har her kun kunnet være Tale om i store Træk at gennemgaa den svenske Kommissionsbetænkning, hvis videre Skæbne vil blive fulgt med vaagen Interesse. Selvfølgelig vil man i Sverige med størst Opmærksomhed granske Betænkningen og følge Sagens videre Gang, men ogsaa for Norge og Danmark vil der være al god Grund til at tage de svenske Forslag og Redegørelser under nøje Overvejelse, for Norges Vedkommende, fordi man her staar overfor en Nyordning, ved hvilken der kan vise sig praktiske Ulemper, til hvis Afhjælpning den svenske Betænkning kan forventes at ville yde værdifulde Bidrag, og for Danmarks Vedkommende, fordi en Revision af den her gældende Retsplejelov snart vil vise sig paakrævet, om end Grundprinciperne utvivlsomt vil blive bibeholdt. — De militære Straffesagers Overgang til de borgerlige Domstole og deres Tilpasning efter det for borgerlige Straffesager gældende Processystem er — hvad baade Tilhængere og Modstandere af Reformen maa erkende — en Sag af vidtrækkende Betydning, og der er god Grund til i og udenfor Sverige at være Kommissionen af 1920 taknemlig for, at den ikke blot med Hensyn til det principielle Spørgsmaal har givet os en saa klar og udtømmende Redegørelse for alle de i Betragtning kommende Synspunkter og Momenter, men ogsaa ved sin Behandling af de mere specielle Spørgsmaal, som Tilpasningen til det borgerlige Processystem rejser, har ydet saa værdifulde Bidrag til Sagens Løsning, at ethvert fremtidigt Arbejde med Stoffet er blevet lettet i overordentlig Grad. — Iøvrigt er den foreliggende Betænkning kun at opfatte som et Led i en omfattende Reform af den militære Retsordning, idet der nemlig i Juni 1922 i Sverige er nedsat en ny Kommission, ligeledes med Borg-

mester *Bååth* som Formand, til som Sagkyndige at bistaa Justitiedepartementet ved Tilvejebringelsen af Forslag til en fuldstændig Omarbejdelse af den gældende Straffelov for Krigsmagten¹⁾. Skont der ikke paa dette specielle Omraade kan være Spørgsmaal om at tilstræbe en fællesskandinavisk Lovgivning i egentlig Forstand, tør det dog forventes, at et vist Samarbejde vil blive søgt tilvejebragt mellem den nævnte Kommission og den Kommission, der i Danmark har til Op-gave at tilvejebringe en ny Straffelov for Krigsmagten, af-passet efter Tidens Krav og de nye danske Love om Hærens og Søværnets Ordning af 7. August 1922. Den her omtalte svenske Kommissionsbetænkning om Retsplejen er i hvert Fald et fuldgyldigt Vidnesbyrd om, at de to Lande ogsaa paa dette Felt med Udbytte kan søge Belæring og hente Im-pulser hos hinanden.

¹⁾ Jfr. Svensk Juristtidning VII S. 357, jfr. S. 415.